10 249

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS, DE VERO RERUM PRETIO,

QUAM

DIVINI NUMINIS AUSPICIO

EX DECRETO ET AUTORITATE

MAGNIFICI JCTORUM ORDINIS

IN ILLUSTRI VIADRINA,

PRÆSIDE

DN. HENRICO COCCEJO,

JURISCONSULTO,

SERENISS. ET POTENTISS. REGI IN BORUSSIA

AB AULÆ REGIÆ CONSILIIS,

FACULTATIS JURIDICÆ ORDINARIO, PROFESS. PRIMARIO,

& h. t. FACULT. JURID. DECANO,

ANTEA

SUMMI CONSILII STATUS ELECTORALIS PALATINI

ET COLLEGII REVISORII ASSESSORE, IN ALMA HEIDELBERGENSI DECRETAL. PANDECT. ET JURIS GENT.

PROF. PUBL. ORDIN. MERITISSIMO,

Dn. Patrono ac Promotore Suo Ad Cineres Debita Observantia Colendo,

PRO

SUMMIS IN UTROq; JURE HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

ritè ac solenniter consequendis

Die XIIX. Junii An. MDCC I. Horis ante-& Pomeridianis,

Publico Eruditorum Examini submittit

DETHARDUS DÜSING,

BREM. SAXO,

Francofurti ad Viadrum, *Literis* Christophori Zeitleri.

Iterum impressa 1712.



SUMMARIA.

1. *Mensurarum usus in vita civili multus.*
2. *Quantitatum distinctio in scholis:*
3. *Et Jure. Aliud est, in numero, pondere mensura rem consistere; aliud, ita vendi posse.*
4. *Virtutis quantitas & mensura.*
5. *Mensura rerum, seu ejus valor.*
6. *Mensura est vel extrinseca vel intrinseca.*
7. *Valor & æstimatio rerum itidem. Æstimatio rebus continetur, non contrà.*
8. *Quæ æstimatio intrinseca.*
9. *Fit ex rei utilitatibus.*
10. *Non spectatur semper rei utilitas naturalis. Pretium est naturale, civile, singulorum, vel arbitrarium.*
11. *In republ. respicitur pretium civile.*
12. *Naturali æstimatione ea quæ ad hominum necessitates condita sunt, longè pluris esse omnibus gazis, probatur ratione.*
13. *Item experientiâ & Midæ fabulâ.*
14. *Eam solam non attendi, sed variare precium, I. Difficultate comparandi.*
15. *II. Desideriis hominum.*
16. *Hinc quæri de mensura, quâ varius rerum valor definiri possit: Aristoteli* indigentia *fuit.*
17. *Id verissimum esse. Dissensus Grotii & Puffendorffii.*
18. *Ipsis non rectè accepta est vox Indigentiæ. Ea est cujusq; rei quæ desideratur.*
19. *Variat illa pro usus frequentia & comparandi difficultate.*
20. *Probatur hoc exemplis.*
21. *Si duæ res sint, quarum par usus est, & comparandi facultas, par erit indigentia & pretium.*
22. *Has permutandi ratio antiquissima.*
23. *Q. An emtio venditio tum esse potuerit, cùm nummis nondum uterentur? Aff.*
24. *Precium tum fuisse res supervacuas, inprimis aurum, argentum &c. appendi solita.*
25. *Aliquando tamen & alias res minus necessarias, quam quæ*

deside-

desiderabatur : etiam pecudes. Emtio & permutatio ferè animo contrahentium : precium & merx indigentiâ tum distincta fuère. Conf. Confect. 18.

26. *Refellitur Hotomanni sententia, hodie quoque emtionem esse sine nummis.*

27. *Respondetur* ad l. 1. C. de Rer. perm.

28. *Permutationum difficultas. Cujus remedium mensura rerum generalis.*

29. *Quæ ad hujusmodi mensuram requirantur.*

30. *Ea requisita concurrere in nummis, aureis vel argenteis. Quid de æneo.*

31. *An impediat mensura rationem, quòd materia ad alios quoque usus adhibeatur?*

32. *Olim auro non fuisse usum promiscuum.*

33. *Auri argentiq; pretium quoq; copiâ vilescit.*

34. *Probatur id experientiâ.*

35. *Europam, inventis novis terris auriferis, verâ æstimatione non locupletiorem sed egentiorem devenisse.*

36. *Id porrò inducitur.*

37. *Etiam exemplis antiquissimarum rationum.*

38. *Ostenditur porrò mutatio pretii rerum à tribus seculis, & ex quo nova terra sunt inventa, exemplo à Curia civitatis Bremensis sumto.*

39. *Quæ fuerint rerum precia eâ anno 1410. exstructâ.*

40. *Quæ eâ anno 1611. reparatâ.*

41. *Cur olim in summa penuria auri & argenti tot & tanta opera exstrui potuerint, ut vix hodie.*

42. *Crescere quoq; rerum pretia, auro argentoq; vero viliori mixtis.*

43. *Hanc præcipuè causam fuisse, cur elapso recens seculo adeò excreverint rerum pretia : Quis ei rei modus positus sit.*

44. *Quantum patrimoniis decedat tali monetâ.*

45. *Idem ex Rec. Imp.*

46. *Si Alchimistica arte aurum fieri posset, omne propè ejus pretium efflueret, nec ipsis Inventoribus id profuturum esset.*

47. *Bonitas nummi intrinseca statuitur judicio summæ potestatis. Quousque id valeat.*

48. *In nummis regulariter inspici bonitatem tantùm extrinsecam.*

49. *Confectariorum quæ subjecta sunt, summæ facile fiunt, cùm & ipsa summa tantum rerum sunt.*



I. N. J.

DISPUTATIO JURIDICA INAUGURALIS DE *Vero Rerum Pretio.*

§. I.



Enſurarum plurimus in Vitâ Civili uſus tantaque cùm utilitas tum neceſſitas eſt, ut nulla prope vitæ Civilis pars iis carere poſſit: etſi enim incerta in obligationem venire poſſint, *l. 74. princ. l. 75. pr. §. 4. 5. 8. ff. de Verb. Obl. l. 40. §. 1. ff. de Cond. indeb. l. 3. ff. de Cond. ſine cauſ. l. 3. §. f. ff. de Rei Vind.* præſtari tamen non niſi quod certum eſt poteſt, adeò ut cùm incertum in obligatione eſt, ſententiâ Judicis id definiendum ſit, &, ſi definiri plane nequeat, nec obligatio valeat, nec ſententia. *§. Curare 32. Inſt: de Action. tot. tit. C. de ſent. quæ ſine cert. quant.* Unde de rerum menſuris ſeu modis, quibus res ad certam quantitatem menſuramque exiguntur, tam neceſſaria in Jure quæſtio eſt atque tractatio.

 §. 2. Ha-

§. 2. Habent scil. res aliquam in se mensuram, sed quæ non apparet nisi exploretur comparatione ad aliam quæ certa est. Id verò variè fit prout varia sunt quantitatum genera. Ita Logicorum Scholæ distinguunt quantitatem virtutis, quæ est perfectio rei & molis, quæ ipsis est vel discreta, ut numerus; vel continua, ut quod in longum, latum ac profundum patet. Item alia dicitur successiva, ut tempus ac motus; alia permanens, ut modus fundi &c. Vid. Aristot. *de Categor.* quem alii quidem redarguunt, Vid. Derod. *Logic. part. 1. cap. 9.* verùm alterius id fori ac cathedræ est. Nos tantùm ea quæ nostræ disciplinæ sunt, delibabimus.

§. 3. Ex tralatitiâ igitur & luculentâ satis JCtorum doctrinâ quantitas exquiritur numero, pondere, vel mensurâ. Numero metimur res, de quarum singularum quantitate vel constat, vel non quæritur: Pondere, quæ dura ac solida sunt: Mensurâ, quæ liquida vel liquidis in eo similia, quòd per partium exilitatem mensuræ partes omnes implere possint, uti frumenta: sæpe & res fructusq; majoris quantitatis, si sc. non tanta sit singulorum corporum inter se disparitas, ut inde notabilis mensuræ variatio oriatur, vel saltem non tanta, ut de eâ admodum solliciti sint illi inter quos res agitur. Unde eædem res partium voluntate ad numerũ, mensuram & pondus permutari possunt, &, licèt plerumq; ad numerum distrahantur, possunt tamen minores etiam ad mensuram vel pondus: uti cùm Cæsar populo triumphale epulum dare vellet, 6000. murænarum appensa ab Hirtio accepit. Plin. *lib. 9. Hist. cap. 55.* Macrob. *Saturnal. lib. 3. cap. 15.* Sed & aliud est, quæ res pondere, numero, mensurâ permutari consensu

ſenſu partium poſſint, aliud, quæ res non aliter ſole-ant, uti res fungibiles quæ in quantitate conſiſtunt, ſeu numero, pondere & menſurâ conſtant: ita fundus ad menſuram ad jugera venire poteſt, *l. 1. princ. ff. de Condict. Tritic. l. 64. pr. ff. de Evict. l. 40. §. 2. ff. de Contrah. Emt.* &c. grex ovium ad numerum, *l. 35. §. 6. ff. eod. tit.* non tamen ea in quantitate conſiſtunt.

§. 4. Non tantùm autem vulgaris iſta & merè quaſi Mechanica metiendi ratio, ſed & alii tum occultiores tum nobiliores modi ſunt, quorum uſus cùm in morali diſciplinâ & Juris prudentiâ, tum in omni vitâ civili eſt maximus. Nam & quandam virtutis quoque quantitatem allegavimus *ſupr. §. 2.* eàmque metiuntur varii honorum dignitatumque gradus. Illi enim naturaliter nihil aliud ſunt, quàm æſtimationes virtutum, uti pœnæ æſtimationes delictorum: *l. 41. in f. ff. de Pœn.* & uti pro modo delicti pœna, ita pro modo virtutis vera dignitas definitur: Atque hæc eſt vera meriti ratio, ut proportio ſit, quemadmodum inter delicta & pœnas, ita inter virtutes & honores, ſive enim dignitas eo quod meritus, vel quo dignus es, major eſt, hactenus erit indignitas; ſi minor, non deficit tamen dignitas, non magis, quàm jus ei, cujus eſt, etſi non tribuatur.

§. 5. Deniq; rerum quoque uſus & commoda quæcunq; quantitatem habent: atq; hæc eſt, quæ rerum valor ſeu æſtimatio dicitur, & de cujus verâ menſurâ nunc quæritur, an ſcil. & quænam ſit quantitas, quæ cujuſq; rei valorem metiatur, adeoq; ſit verum rei pretium, quam quæſtionem paucis pro inſtituto & Diſputationis Inauguralis materiâ evolvam.

§. 6. Primum itaque in omnibus quas recenſui

ſpeciebus duplex eſt menſura, intrinſeca, quæ ipſi rei ineſt de quâ explorandâ agitur, vel extrinſeca, cujus comparatione definitur atq; cognoſcitur intrinſeca. Ita pannis, agris &c. ineſt longitudo certa, quæ ulnarum, decempedarum, ſimiliumq; inſtrumentorum, quorum certa eſt ac conſtat menſura, comparatione exploratur. Atq; ita ulnæ & decempedæ longitudo eſt cùm in agris tum in ulnâ, decempeda &c. Pariter pondus auri & argenti eſt in ipſo auro &c. ſed cùm id lateat, proditur appenſis ponderibus, quorum certa ac definita eſt quantitas. Et ſic frumenti acervo ineſt certa quantitas, ſed ignota: eam igitur detegimus modiis &c. quorum modus partibus perſpectus eſt; idemq; in numero capitum gregis, atq; ita de cæteris: adeò ut dignitas quoque, quæ eſt virtutis menſura, & in ipſo virtutis merito ſit & in collata dignitate.

§. 7. In eundem modum valor & æſtimatio quoque rerum intrinſeca eſt vel extrinſeca. Intrinſeca eſt in rebus ipſis, extrinſeca in illâ rerum menſurâ, quam jam quærimus. Hinc, qui rem habet ejus etiam æſtimationem habere dicitur, ſcil. intrinſecam, quæ ipſâ re continetur: *l. 88. princ. ff. de Verb. Sign.* ubi dicitur centies aureorum habere, qui tantùm in prædiis cæterisq; ſimilibus rebus habeat. Non ècontrario qui æſtimationem (extrinſecam) habet, etiam omnes res habere videtur quæ eâ comparari poſſunt: *d. l. 88. in fin.* licèt æſtimatione extrinſecâ, v. gr. 100. aureis legatis, etſi tot aurei in bonis non ſint, ex bonis tamen redigendi ſint. *l. 12. princ. ff. de Legat. II.*

§. 8. Primum itaq; de valore rerum intrinſeco ut videamus. Ille definitur ita, ut quò plus inde utilitatis exſpectatur, eò majoris æſtimetur: unde verum fun-

fundi pretium ad reditus proventusque annui rationes exigitur. *l 92. princ.* ibi *excusso pretio secundùm reditus ejus fundi ff. de Legat. 1. l. pen. princ.* ibi: *pro fructuum modo pretium inventurus. ff. de reb. eor. qui sub tut. arg. l. 3. §. fin. ff. ad L. Falcid. l. 16. C. de Rescind. Vend.*

§. 9. Verùm utilitas illa non semper respicitur qualis in se sit, sed & qualis ei qui rem sibi comparaturus est: Is enim non tam spectat quid in se, vel aliis, sed quid sibi utile sit, & ne hoc quidem quid suâ verè intersit, sed quid sibi expedire existimet, quin quicquid desideriis suis maximè congruere arbitretur. Unde variè putari potest & æstimari rei utilitas: Vel enim (1) spectatur rei utilitas, quatenus in se & à naturâ est, atque adeò respectu hominum communiter, & hoc pretium rei *naturale* est *l. 63. princ.* ibi: *Precia rerum communiter funguntur. ff. Ad L. Falcid.* Sen. *Epist. 66.* Vel (2.) spectatur illa respectu certi populi, cùm pretia locis ac populis varient ex causis quæ deinceps tradentur, idq; *pretium Civile* explicationis melioris ergo, licebit appellare, de quo *d. l. 63. §. fin.* Vel (3.) respectu privati, cujus peculiaris utilitas, sed vera spectatur, idque proprie non pretium, sed *id quod interest*, aliquando tamen *pretium singulare* vocari solet. *d. l. 63. pr.* ibi: *non utilitate singulorum.* Dd. *ad l. un. C. de sent. quæ pro eo quod int.* & ex quibusdam causis, præter commune pretium, creditor id quoq; quod suâ interest recipit: Vel (4.) respectu privati, cujus affectu utilitas æstimatur. *d. l. 63. princ.* ibi: *affectu singulorum;* uti quod partes consensu in emtione constituunt, & *pretium arbitrarium* dici posset. *princ. Inst. de Emt. & Vend.* ibi: *simulatque de pretio convenerit.*

§. 10. Etsi autem in Jure communi precium re-

rum illud intelligatur & nomine precii veniat, quod civile diximus, & in Imperio verum precium est; tamen in quibusdam casibus JCti Romani prudenter secuti sunt pretium naturale, ut in Lege Aquiliâ; quod ut intelligatur ejus precii ratio paucis excutienda est.

§. 11. Naturali igitur æstimatione tantò pluris res est, quantò plus veræ utilitatis affert in communem hominum societatem: quâ ratione certum est, aquam in humanâ societate & naturaliter longè majoris esse pretii, quàm quicquid è terris effoditur, vel ex conchâ vel murice divitiarum nascitur, sine his enim homines vivere possunt, & sine iis diu humanum genus substitit, ac multi populi ad hæc usq; secula substitére, sine illa verò neutiquam possunt. Ita eâdem naturali æstimatione infinitè majus precium erit eduliorum, & eorum quæ natura ad alendos vestiendosq; homines condidit, quàm omnium totius orbis gemmarum, auri argenti &c. ex eâdem, quàm modò dedi, ratione.

§. 12. Quodsi ratio, quætamen certa ac evidens est, non pervincat, hominibus totius ætatis præjudicio occupatis, appellamus præterea experientiæ fidem, & incorruptiora hominum, sincerius & naturaliùs res æstimantium, judicia. In alterâ navigatione Americi Vesputii referunt: *Cum Valboa, Hispanorum in Americâ Dux, fœdus cum Panchaico Indo, qui jam baptizatus & Carolus dictus fuerat, contraxisset, atq; ille ex fœderis placito magnam vim auri &c. afferret, ac in divisione Hispani rixantes ad manus propè venirent, risit eos Indus, quod de auro litigarent* AC SI EA RES ESUI POTUIQVE ESSET, *promisitque, se satiaturum eos tam vili metallo: atq; in eam rem consilium ipsis dedit.* Similia referuntur, inventâ pri-

primùm Groenlandiâ de ejus incolis, & de omnibus propè novi orbis populis, qui aurum, argentum, uniones &c. vitro, crepundiis, aliisque vilissimis rebus permutant. Quin de Germanis Majoribus nostris ait Tacitus *de Mor. German. cap. 5. Auri argentique possessione & usu haud perinde eos affici; & videre apud illos esse argentea vasa Legatis & Principibus eorum muneri data, non in aliâ vilitate quàm quæ humo finguntur.* Additque, *Gallis tamen proximos, ob usum commerciorum, aurum & argentum in pretio habere.* Nullum itaque natura pretium habuit, sed ab usu Civili commerciorum accepit. Idem *d. lib. cap. 45.* refert de pretiosissimo illo succino, (Bernstein) quod apud Æstyos invenitur) ubi hodiè sub felicissimis Gloriosissimi Regis Borussici auspiciis antiquissimum Prutenii & Videvuti regnum in vicino monte Regio auspicatissimo omine ac nomine restauratum est, quod DEUS O. M. Regiæ Ipsius Majestati fortunare porrò velit) *diu illud inter cætera ejectamenta maris jacuisse, donec luxuria aliarum gentium nomen ipsi dederit.* Tum pergit *Æstyis* (Germano populo) *in nullo usu, rude legi, informe perferri, preciumque mirantes accipere.* Adeò igitur nullum ejus pretium ex naturâ agnovêre, ut mirati fuerint, esse homines qui pretium pro eo solverent. Atque hoc probat vetus fabula Midæ, qui precibus à Baccho impetraverat, ut quicquid contingeret aurum fieret, omne pretium in auro situm esse ratus: Verùm cùm hoc facto etiam cibus & potus & vestes contactu aurum fierent, jamque vivendi copia relicta non esset, illicò eum pœnituit & voti & stultitiæ, agnovitque quanti minoris aurum, quo vita hominum carere potest, quàm hæ res quibus non potest; damnatoque voto suo has precibus à Baccho recepit.

cepit. *Ovid. Metam. lib. 11. fab. 3.* Idque est quod Prudentes veteres inculcare hoc involucro hominibus auri adeò sitientibus voluerunt.

§. 13. Hoc precium naturale secuta est lex Aquilia, & majoris æstimavit damnum pecudis & oviculæ occisæ quàm gemmarum similiumque rerum pretiosissimarum; illius enim quàm harum gravior reparatio fuit, &, qui vel oviculam occidisset, quanti retro res plurimi in anno fuit: qui gemmas &c. tantùm, quanti fuit in mense, restituere; ille ex primo, hic ex tertio capite tenetur. Cujus rei causa alia non est, quàm precium rei naturale: vix enim res aliæ mobiles sunt, quæ tantum utilitatem ad communem hominum vitam afferunt quàm pecudes: sic oves, quæ ad usum, potum, vestitum, necessaria sunt, producunt, & ad stercorandum agrum, aliæ verò etiam ad onera ferenda, (quæ res in vitâ humanâ maximi momenti est) agrumque colendum prosunt: Unde pecudes servis in illo capite æquiparantur, per quos, tanquam organa & instrumenta rationalia, maximè omnium rebus gerendis idonea, plurimum inprimis præsidii ac commodi dominis affluit.

§. 14. Cæterùm hoc naturale pretium solum in vitâ civili non attenditur, ut Seneca *d. Epist. 66.* jam docuit: *Ex opinione, non ex naturâ pretia rebus imponi:* idque duabus inprimis ex causis. Nam (I.) precium augetur difficultate: ut adeò etsi par eademque duarum rerum in Remp. sit utilitas, illa tamen pluris valeat, quæ difficilior est comparatu; uti aquæ summa est utilitas & tamen nullius illa precii, propter copiam, & cùm passim obvia sit, ejus percipiendæ facilitatem: unde Plato aquam τὸ ἄριστον & τὸ εὐωνότατον, *rem & optimam*

mum & minimi precii dixit. Cùm è contrario vini pretium majus ſit, etſi uſus minor; quippe cujus multò difficilior eſt comparatio quàm aquæ.

§. 15. (II.) Hiſce porrò, quæ ad hominum neceſſitates natura condidit, non contenti homines, avidiùs adhuc cupiverunt ea, quorum ad ambitionem, luxum, elegantiam, ſuperbiam, uſus eſt, eâq; cupiditate pretium fecêre iis quoque rebus, quibus facilè carere ſocietas hominum poſſet. Ut adeò verè dixerit Plin. *lib. 9. Hiſt. 35. Margaritis pretium luxuria fecit.* Quod per ſingulas gemmarum ſpecies exponit idem Plin. *l. 37. paſſ.* atque uberiùs Cicero *lib. 1. de Offic. verſ. Fundamentum. Delectant*, ait, *magnifici apparatus vitæque cultus cum elegantiâ & copiâ, quibus rebus effectum eſt, ut infinita pecuniæ cupiditas eſſet.* Et Curt. *Lib. 8. cap. 9. Æſtimantur purgamenta æſtuantis freti pretio, quod libido conſtituit.* Hinc factum ut ſenſim pretium rerum ſupervacuarum, & quæ luxum alunt, æſtimatio tanto intervallo rerum neceſſariarum pretia exſuperaverit, ut quædam gemmæ extra pretia opum humanarum viſæ fuerint. Plin. *d. l. 37. in proœm. & Cap. 1.* Refert item Plutarch. *in Caton. Maj. cap 35. admiratum fuiſſe Ariſtonem, eos potiùs beatos vulgò videri, qui ſupervacua, quàm qui neceſſaria ad uſum vitæ poſſiderent.*

§. 16. Cùm igitur adeò varient rerum pretia locis, temporibus, affectu, &c. *l. 63. §. f. ff. ad L. Falcid.* quæritur, quæ ſit in tantâ varietate & incerto rei valore naturalis & vera rerum ac pretii menſura? Ariſtoteles indigentiam fecit rerum menſuram, *lib. 5. ad Nicom. cap 7.* Δεῖ ἄρα ἑνί τινι πάντα μετρεῖσθαι· Τοῦτο δ' ἐστὶ τῇ μὲν ἀληθείᾳ ἡ χρεία, ἣ πάντα συνέχει: *Oportet igitur unum aliquod cuncta metiri: hoc autem reverà eſt* INDIGENTIA,

quæ cuncta complectitur. Additque hanc rationem: *Nisi enim indigerent, vel non pariter indigerent, aut planè non fieret commutatio; aut non hæc fieret.*

§. 17. Nihil equidem verius, si rectè intelligatur: etsi Grotius *de J. B. & P. lib. 2. cap. 12. §. 14.* existimet, *indigentiam esse quidem rerum mensuram naturalem, sed non solam, quòd hominum voluntas multas res magis desideret, quàm sint necessariæ.* D. Puffendorff verò *lib. 5. cap. 1. §. 4.* id quoq; improbat, & eâdem tamen utitur ratione, quòd ita pretium luxuriæ non esset: Ipse verò *d. c. 1. §. 8. & seqq.* substituit vagos & arbitrio fictos, nihilque cohærentes, neque ratione probatos discursus, pestes Juris Naturalis. Neque verò assecutos eos fuisse sententiam Philosophi, neque ad rationem, quâ ille utitur, animum satis advertisse, facilè apparebit.

§. 18. Inprimis igitur negandum est, quòd D. Puffendorff, *d. cap. 1. §. 4.* ponit, *indigere non nisi illis rebus nos dici, quibus sine gravi incommodo carere nequimus:* Nam è contrariò voce χρείας ac indigentiæ & Philosopho & aliis bonis autoribus intelligitur in genere carentia ejus quod cupimus: & quicquid volumus ac desideramus, si ad manus non sit, eo indigere nos rectè dicimur. Fidem rei facit Cicero *lib. 1. Tuscul. quæst. cap. 88.* ubi ait: *Carere hoc significat, egere eo quod habere velis,* deinde mox addit, *neminem carere eo quod non indiget.* id est, quod non cupit: uti ex iis, quæ præcedunt, apparet. Et jam dixerat *d. l. 1. c. 87. Desiderat, requirit, indiget.* Sic regno indiget, qui ejus cupidus est; & margaritis, qui iis ornari discupit; nec habet, etsi homines eis carere facilè possint. Atque hoc levi momento vocis & defenditur Philosophus, & evanescunt scrupuli Grotii & Puffendorffii.

§. 19. Hoc

§. 19. Hoc igitur ſenſu χρείαν ſeu indigentiam (publicam ſcil.) eſſe unicam, veram, ac naturalem rerum, earumq; pretii menſuram, & ratione conſtat & experientiâ. Ut verò evidentior res fiat, videndum antè, quibus modis augeatur aut remittat indigentia. Fit hoc duplici maximè ratione : (1.) Uſus frequentiâ, & (2.) comparandi difficultate. Quo enim frequentior eſt uſus & difficilior comparatio, eô major eſt rei indigentia, eoque adeò majus pretium quod indigentia metitur.

§. 20. Hinc eſt, quòd annorum ſterilitate creſcat illico fructuum pretium, cum eorum uſus ſit omnium communis, & minùs jam ſufficiant, difficiliusq; adeò acquirantur. Ut è contrario annorum ubertate, auctâ fructuum eosq; acquirendi copiâ, pretium ſenſim eviteſcit. Hinc & in locis, ubi rari ſunt fontes & fluvii, aqua ipſa jam venalis eſſe incipit. *l. 14. §. 2. ff. de Alim. leg.* Hinc maximum beneficium viſum fuit, quòd M. Manlio, cùm Capitolium obſeſſum à Gallis ſervâſſet, obſeſſi Romani ſe libras farris & quartarios vini conceſſerint, cùm obſidio earum rerum procurandarum facultatem intercluderet : *Rem dictu parvam,* inquit Livius *lib. 5. cap. 47. cæterum inopia fecerat eam argumentum ingens caritatis.* Ita & Diodor. Sicul. *lib. 3. cap. 45. in fin.* tradit : In Arabiâ felici cum penuria ſit æris & ferri, auri autem copia, æquali ea pondere permutari à mercatoribus. Et Belgæ, ne vileſceret pretium piperis acquirendi facilitate & copiâ, ingentes terrarum, quæ piper produxerunt, tractus vaſtâſſe dicuntur. Ita & de biblo traditur, non permitti id multis in locis naſci, ut penuriâ pretium augeatur.

§. 21. Hinc igitur ſequitur, ſi in Civitate duæ res ſint diverſisſimæ, ſed quarum æquè communis eſt uſus & par comparandi difficultas, atq; ita par indigentia, par quoq; omnino utriusq; rei pretium eſſe. Si vero alterius rei vel frequentior uſus, vel major parandi difficultas fuerit, hoc ipſo ejus quoq; precium majus erit. Nec dices poſſe Emtorem alteram rem majoris emere. Non enim de pretio voluntario, quod conſenſu & arbitrio ſuo partes conſtituunt, ſed de pretio rerum publico agimus: pars enim rebus ſuis abuti & pro lubitu pretium majus ſolvere poteſt; verùm ſi emtor ille, cùm eodem pretio in civitate rem comparare posſet, multò pluris emat, venditor ex ſtultitiâ emtoris id pretium habere dicitur *in l. 3. pr. ff. Ad. L. Falc.*

§. 22. Atq; hæc fuit antiquisſima res ab invicem acquirendi ratio, permutando ſcil. merces, quorum par eſſet utrinq; indigentia. Ita Germanos olim non pecuniâ, ſed *ſimpliciùs & antiquiùs permutatione mercium uſos*, teſtatur Tacitus *de Mor. German. cap. 5.* Et antiquisſimum id genus contrahendi fuiſſe ait Imperator *in §. 2. Inſt. de Emt. & Vend.* indeq; emtionis originem cæpiſſe JCtus *in L. 1. pr. ff. de Contrah. Emt.*

§. 23. Anxiè autem quæſitum inter Veteres fuit, potueritne emtio venditio inter gentes tum quoq; fuisſe cùm nondum nummis uterentur. Id enim Proculus & Nerva negabant, & ſecuti eos ſunt Paulus JCtus *in d. l. 1.* & Imperat. *in d. §. 2.* affirmabant verò Sabinus & Casſius *d. l.* utrinq; Homeri autoritate uſi. Dicendum omnino videtur, emtiones tum quoq; inter Veteres fuiſſe à permutationibus diſtinctas; cùm diſtincta horum contractuum nomina, & ab omni memoriâ aliud fuerit *ἀμοιβὴ permutatio*, aliud *ὠνὴ* val *ὤνησις, πρᾶσις*

emtio

emtio venditio; quæ ita Homerus & antiquisſimi Autores diſtinxere; prout latius id defendunt Hottom. Bachov. Vinn. *ad d. §. 2.* & Salmaſ. *tract. de Uſur. c. 13.*

§. 24. Quanquam autem diſcrimen utriusq; contractûs potisſimum ab animo contrahentium ſumtum, &, cùm una tantùm pars re indigeret, eamq; ab alio peteret emtio; ſi uterq; invicem indigerent, permutatio viſa magis fuerit; non dubito tamen tum, quoq; cùm nondum nummi uſus eſſet, aliquam diſtinctionem precii & mercis fuisſe, & regulariter pro mercibus habuisſe res utiles, quibus ad uſum vitæ carere commode non poterant; pro pretio autem res ſupervacuas, uti aurum, argentum, & ſimilia, quæ, cùm alius ferè uſus eorum tum nondum eſſet, ſepoſuere ad ſupplendas, ſi res poſceret, indigentias. His itaq; ſupervacuis rebus uſi ſunt ad comparanda ſibi necesſaria vitæ, eò magis, quod appendi commode potuerint; & ſic appenſo argento, ceu pretio, emtiones factæ *Gen. c. 23. v. 15. 16. & c. 42. junct. c. 43. v. 21.*

§. 25. Sæpe tamẽ res utiles quoq; uti pecudes vel coria, vel pelles &c. pro precio habuere: cùm enim non ſemper, nec omnibus, inprimis pauperioribus & gregariis militibus, in promtu eſſet aurum argentumq;, & tamen indigerent rebus magis necesſariis, res alias, naturâ quidem utiles quoque, ſed quibus ipſi tum vel abundabant vel minus indigebant, in pretium obtulerunt, habitumq; id pro emtione ab animo contrahentium fuit; qui ſi aurum vel argentum non haberent, vel non ſatis haberent, alias res, quarum definitior æſtimatio erat, quæq; faciliùs in commercium accipi ſolebant, ſibi ſepoſuerunt & reſervarunt, ut iis in eventum, ſicubi rebus aliis, egerent (uti non posſunt non quotidiè ferè egere) comparare eas quaſi pretio posſent. Quo

 in

in genere maximè fuêre pecudes, adeò ut res majoris pretii bobus æstimatæ, & *ἐννεάβοια, ἑκατόμβοια, novem bobus, centum bobus* dignæ dictæ fuerint, uti de armis Glauci & Diomedis docuit Homerus *lib. 6. Iliad. vers. 236.* quod & probat Plin. *lib. 33. Hisp. cap. 1.*

§. 26. Illi autem non videntur probandi Autores, qui existimant, hodieq; emtionem ita, si partes id agant, fieri posse; inter quos est Hottom. *ad d. §. 2.* Neque verò id sensisse Sabinum & Casfium existimo, qui de antiquisfimorum temporum moribus ac Trajani ævo disputant. Ex quo enim usus nummorum magis frequentari cæpit, sensim inter gentes obtinuit, ut emtio venditio videretur, quæ pecuniâ numeratâ fieret, aliarũ verò rerum omnium permutatio esset. Idq; JCtorum equidem Romanorum temporibus obtinuisse indubium est *l. 1. princ. C. de Rer. perm.* Neq; verò hodiè videri potest aurum & argentum ad alios usus quàm ad permutationes, vel comparationes mercium pertinere, ex quo in vulgus quoq; poculorum, pelvium, vasorũ, quin mensarum, & suppellectilis quoq; usum præbent: *l. 1. §. 3. ff. de Suppell. leg.* quod apud Romanos quoque antiquioris seculi severitas nondum admiserat. *d. l. 1. §. f. l. 7. §. 1. ff. eod. tit.* Ut adeò nunc non minùs mercium loco, quàm vina ac vestes, haberi debeant, non verò amplius pretii vices obtinere posfint.

§. 27. Neq; movet textus *in l. 1. C. de Rer. perm.* quem Hottom. adducit, ubi Gordianus videtur voluisse, hodieq; emtionem esse, si quis venalem possesfionem pro aliâ possesfione emtam velit. Nam Resp. cùm ibi possesfio venalis fuerit, venditor verò pretio & pecuniâ numeratâ vendiram voluerit, pretium ipse quidem definitum habuit, sed, cùm emtor nummos non

non haberet, aliam possessionem tanquam in solutum accepit, quod omninò instar emtionis est. *per l. 9. C. de Rescind. Vend.* Dn. Brunn. *ad dd. ll.*

§. 28. Cæterùm hæc permutandi ratio juxta mensuram indigentiæ in tantâ contractuum frequentiâ cum maximis difficultatibus luctabatur: cùm enim haud facilè contingeret, ut, cùm egerem re quam tu habebas, invicem rem haberem quam tu accipere velles, rarissimè convenire inter partes permutandis rebus potuit, cùm tamen singulis propè momentis permutationes essent necessariæ, uti hic hominum status recensetur *in l. 1. pr. ff. de Contr. Emt.* Quibus permutationum difficultatibus ut subveniretur, quæsita fuit materia, quæ tam certæ esset quantitatis, ut omnium rerum valorem, licèt infinitè varium, & consequenter ipsam rerum mensuram, indigentiam quoq; metiretur. Talis itaq; materia si inveniretur, esset ea planè mensura mensuræ rerum, ipsius scil. indigentiæ, quæ satis quidem accuratè res metitur, at difficulter adhiberi & exitum invenire potest, quia is, qui re indiget, non omnes res quibus & alter pariter indigeat, habet. Unde talis materia requiritur, quæ universalis esset rerum mensura, omnesq; res & omnem adeò indigentiam metiretur. Eò enim fieret, ut talem materiam mihi in omnem eventum facilè reponere possem, &, si quâ re indigerem quam tu habes, non opus esset exquirere, an vicissim haberem quam tu desiderares, cùm in promptu esset res, quâ, quicquid desideras, quod ejusdem sit indigentiæ ac valoris, comparare semper possis. Hinc talis materia non vices tantùm indigentiæ in præsens obtinet, sed in futurum quoque quasi pro sponsore est, quo veluti nobis cavetur, eo, si in-

si indigentia aliquando inciderit, permutationem fieri posse: quemadmodum præclarè sanè, si quicquam, id expressit Aristot. *Lib. 5. Ethic. Nicom. c. 8.*

§. 29. Cùm ergo in hoc nummus electus sit inter gentes, videamus, (ut appareat, an ille rerum omnium mensuram & indigentiam suppleat) quid naturaliter ad talem rerum mensuram universalem requiratur. Dicimus igitur ad eam requiri (1.) Ut materia difficilis comparatu sit: cùm enim comparandi difficultas plurimùm augeat, facilitas autem habendi extinguat pretium seu indigentiam. *sup. §. 10.* non posset res pretiosas & comparationis difficillimæ æquare ac pensare materia, quæ passim obvia & cujus facilis esset cuiq; acquisitio (2) Ut partes ejus singulæ sint homogeneæ, seu ejusdem inter se valoris; quò infinitis pretii rerum ac indigentiæ varietatibus per partes respondere & æquiparari possit. Gemmæ igitur mensuræ rerum esse nequeunt; cùm integræ immensi sint pretii, fractæ propè nullius: non potest autem innumeros pretii gradus res partibus suis metiri, si partes inter se æquales non sunt. (3.) Ut alium usum non habeat: cùm enim quæratur materia, quæ esset constans & perpetua rerum mensura, *d. l. 1. princ. verb. perpetua æstimatio.* usùs verò frequentia variet indigentiam & rerum pretia, *sup. §. 8.* non esset certa & constans rerum mensura; quæ pro usus modo variaret. (4.) Ut quantitas æstimationis publica fide & autoritate imposita sit; *d. l. 1. princ. verb. publica æstimatio.* & verb. *forma publica* cùm maximum commerciis impedimentum foret, si in quovis negotio priùs excutienda esset auri argentiq; sinceritas, pondus, æstimatio; quæ non nisi à peritis excuti possunt. Atq; hinc (5.) ut talis formæ suscipiendæ idonea sit materia.

§. 30.

§. 30. Facilè jam apparet, hæc requisita in auro & argento, vel in nulla re concurrere: adeoque auream argenteamque monetam probam, esse posse universalem rerum omnium mensuram, & indigentiæ vices ubique supplere, eiq; surrogari. Ea igitur inter gentes huic rei optimè electa videtur juxta *d. l. 1. princ.* Equidem æneæ quoque monetæ usus esse potest, sed vilioribus tantùm rebus æstimandis, cùm enim æs copiosius, & comparatu facilius sit, quàm aurum & argentum, eoque minoris precii, non potest illud res preciosiores metiri, etsi enim fortè congestâ magnâ æneorum nummorum summâ vel pondere æquaret valorem rei, propter incommoda tamen tantæ molis ac ponderis, eique conjunctam custodiendi, transferendique de loco in locum difficultatem, & plurimum valori nummorum decedet, nec facilè venditor ad permutandum adducetur. Unde & in Edicto Monetario Imperii *de anno 1559. §. 11.* cautum est, *ne quis teneatur majorem summam quam 25. florenorum in moneta ærea, etsi aliquid argenti admixtum sit, recipere.* Quod & aliis in regnis cavetur, & de regno Scotiæ testatur Buchan. *Rer. Scot. lib. 12.*

§. 31. Videntur tamen in auro quoque & argento non omnia, quæ recensuimus, requisita accuratè concurrere: sed deficere quod tertio loco allatum est, ne materia, quæ rerum sit mensura, alium usum habeat: cùm econtrario multifarius præterea sit auri argentique usus. Verùm, etsi fatendum sit, nec auri argentiq; mensuram esse omnibus modis perfectam ac immutabilem, sed eorum quoque pretium quandoque variare, inprimis, quia & aliis usibus plurimum impenduntur; certum tamen est, hoc metallum talem, qualis equidem in hoc orbe inveniri potest, & ad vitæ

humanæ usus sufficit, rerum mensuram, saltem si abusus caveatur, & debita ei rei cura publicè adhibeatur, præbere posse, & præ aliis materiis huic rei commodissimum esse.

§. 32. Nec verò antiquissimis temporibus usus auri argentique permissus in vulgus adeò promiscuè fuit, sed Regibus ac Magnatibus magis solennis. Et in ipsa Asia Jonathani, Judæorum Duci, rebusque gestis claro, maximi beneficii loco permissum fuit ab Antiocho, ut auro ad mensam, & aureo cingulo uti liceret. Macchab. *1. c 11. v. 53.* Et legibus Imperii vestiariis interdictus est plebi usus auri in vestibus: Equitibus verò, Doctoribus & Nobilibus, non nisi ad certum modum concessus. *Ord. Pol. 1577. tit. 11.* Quanquam & Romanos, victâ Asiâ, luxus, inprimis auri, jam invaserat. Et Aurelianus Imp. dixit, aurum per varios bractearum, filorum & liquationum usus perire; & hinc facultatem dedit aureis vasis & poculis utendi, ut minùs saltem periret. Flav. Vopisc. *in Aurelian. cap. 46.* Quicquid verò hujus sit, aliis rebus accuratiorem mensuram rerum fieri non posse constat.

§. 33. Quemadmodum verò rerum, ut indigentia, sic æstimatio, plurimum & difficultate comparandi augetur, & facilitate ac copia remittitur; ita idem eâdem ratione accidere in auro & argento necesse est, ut copiâ vilescat, eoque in immensum rerum precia excrescant. Atque hinc antè inter requisita mensuræ rerum universalis recensuimus, ut materia ejus difficilis sit comparatu: quippe quæ aliàs non posset æquare & metiri valore suo res preciosissimas, & comparatu difficillimas. Et ostensum jam est, nimiâ rerum, utilissimarum quoq;, copiâ evanescere earum pretium, perinde ut aquæ.

§. 34.

§. 34. Et contigisse illud temporibus Salomonis dicitur, ut *argenti nullum pretium tum fuerit*; 1. *Reg.* 10. *vers.* 21. cujus mox *vers.* 27. subjungitur ratio, quòd *tantæ argenti copia eo tempore fuerit, ut lapides æquaret.* Et refert Sueton. *in August. cap.* 41. nummos dimidia pretii parte imminutos fuisse ex copia gazæ regiæ Ægypti tum Romam advectæ. *Invecta*, ait, *Romæ ab Augusto regia Ægypti gazâ tantam efficit copiam rei nummariæ, ut diminuto fœnore plurimum agrorum preciis accesserit.* Pariter Josephus, *de Bell. Jud. lib.* 6. *cap. pen.* testatur, *captis Hierosolymis auri valorem dimidia parte decrevisse ex copia auri capti: & tantum auri, quod antea* 25. *Atticos valuerit, tum* 12. *Atticis comparari potuisse.* Et jam antè allegavimus ex Diodor. *lib.* 3. *cap.* 45. *in Arabia felici magnam vim auri, quod Apyrum vocant, sponte & illico purum nasci, eamque causam esse, cur æris & ferri pari pondere id permutetur.*

§. 35. Unde judicium ferri poterit, an Europa, vel Germania nostra, ex quo, inventis novis terris auri feracibus, tanta moles auri argentique in eam inde invecta est, eâ re locupletior facta fuerit; cùm pro modo copiæ, quæ advehitur, ejus decrescat precium ac valor; atque adeò una auri libra ante duo secula, nondum inventâ utrâque Indiâ, ac terris illis auriferis, tantundem fuerit, ac nunc sunt 20. libræ, si decuplo, major jam sit auri copia; quia hoc facto decuplo remissior atque imminutior fiet indigentia, adeoq; & pretium, quod illa meritur; cui consequens est, decuplum accesfisse preciis agrorum, mercium, operarum: quanquam mox ostensuri simus, non decuplum, sed propè bis decuplo & auri argentique molem, & pariter rerum pretia aucta fuisse.

§. 36. Tantundem igitur in bonis vel reditu tunc

habuit, qui auri libram, quàm nunc, qui 10. vel 20. libras habet: tantumque tunc comparari eâ librâ potuit, quantum nunc 10. vel 20. ut mox apparebit. Quin in antiquo illo modo plus adhuc commodi videtur fuisse, quàm in hodierno: cùm enim exigua portio facilius ad omnes pervenire, & exiguâ portione multum mercium comparari potuerit; nunc, cùm pluribus opus est, & difficiliùs id acquiritur, & minus eo permutatur.

§. 37. Ut verò ei, quod hactenus demonstratum est, ab experientia quoq; præsidium quæratur, accepi ab Illust. Dn. Præside, oculato teste, cùm aliquando in summo Consilio Status Pal. eò præsente exhibitæ essent antiquissimæ legationum rationes, relatos in eas fuisse sumtus legati Electoralis, quod impenderat in itinere in hospitium; notatumque ibi, ipsum cum toto suo Comitatu sexta parte thaleri Imperialis, ut vocant, dimissum fuisse. Aliorum verò Principum legatis quæ honoris data essent munera, tam fuisse exilia, &, ut nunc sunt, vilia, ut incredibile id dictu videatur.

§. 38. Mirificè autem confirmat eam rem schedula, quam inter vetustas chartas ab Illustri Dn. Præside olim inventam, & antiquâ manu, sed quam sibi familiarem, & non minùs, quàm propria est, perspectissimam testatur, inspexi, ubi comparantur pretia rerum, qualia in prima exstructione Curiæ Bremensis An. 1410. fuere, quo tempore cœperant explorari novi orbis terræ earumque divitiæ, sed quæ nondum in Germaniam effusæ tum fuerant; & qualia fuerint in altera Curiæ illius reparatione, quæ anno 1611. accidit. Quanquam verò admirabilis sit hæc preciorum discrepantia per duo ista secula, id tamen ne comparandum quidem est cum pretiis nostri temporis cujus causas

dein-

deinde expendemus. Cùm verò schedula illa nomina habeat monetæ Bremensis, Schware / Grote / non omnibus obvia, reducta ea ad partes nummi Uncialis argentei, vulgò Imperialis thaleri, exhibebo. Ibi igitur, sed vernaculè, refertur.

§. 39. Anno 1410. Curiam Bremensem, consule Friderico Wiggers / & Consule Henrico van der Trupen / triennio extructam, & tum persoluta hæc fuisse:

Singulis operariis proprio sumtu victum sibi parantibus, pro mercede operæ diurnæ in universum data est unius thaleri pars 45ma.

Mille lapides cocti, eo modo eaque quantitate, quæ adhuc apparet in antiquissimis ædificiis tum exstructis, emti sunt parte thaleri 3tia & unius tertiæ sextante.

Vehiculum calcis parte thaleri 9na.

Absoluto opere præmium & pro munere Operariis datæ sunt duæ pernæ Westphalicæ, emtæ 12mâ thaleri parte.

In panes pars thaleri octava decima.

Pro dolio cerevisiæ pleno, quod tonnam vocant, & satis capax ibi est, data est pars thaleri 3tia & sic porrò.

§. 40. Anno deinde 1611. singulis Operariis in mercedem, ut antè, data est thaleri pars 6ta.

Mille lapides cocti, qui ne æquant quidem molem lapidum antiquissimorum, *de quibus* §. *39. sup.* emti sunt thaleris Imperialibus 4.

Vehiculum calcis thaleris Imp. 3.

Dolium cerevisiæ vilioris thaleris Imp. 2.
melioris thaleris 3.

Libra una pernæ Westph. parte thaleri 20ma aut paulò pluris.

Frumenti quoq; & hordei aliorumq; similis propè fuit proportio.

§. 41. Unde mirum videri non debet, quod tanta & tam vastæ molis opera innumera, quibus exstruendis nunc vix ullum precium sufficeret, tum in tanta penuria auri & argenti potuerint tam facile exstrui & perfici. Causa enim præcipua fuit operarum vile tum precium, quippe cum auri argentique magnatum indigentia difficilisque comparatio fuerit, operarum verò & earum quibus operarii indigent rerum multa copia, unde parum auri metiri potuit plurimum operarum & mercium. Materia enim ipsa ædificiorum facilè patuit, & ex sylvis & lapicidinis cædi absq; precio propè potuit, sed omnis sumtus ædificiorum impenditur in operas ligna & lapides cædendi, parandi, advehendi, ornandi, jungendi &c. quæ omnes operæ tum vilissimo precio, ut vidimus §. 39. *sup.* conduci poterant, hodie vilissimæ quoque operæ non nisi maximo: cùm auri & argenti jam facilior per copiam sit comparatio, operarum autem propter rerum, quibus illæ utuntur, caritatem & quærendi difficultatem, seu indigentiam perquam difficilis. Crevit igitur mirum in modum operarum, quarum incredibilis multitudo & varietas in ædificando adhibenda est, indigentia, quam nonnisi æs copiosius pro modo præsenti metitur.

§. 42. Ex iisdem, quas præmisimus, causis porrò concluditur, plurimum quoque decedere precio nummorum ex admixtione æris vilioris: cum enim facilius illud comparatu sit, illico laxatur indigentia, & pro ejus mensura precium nummorum fit vilius, acceditque id precio rerum seu mercium, quarum eò minor jam indigentia est, quàm nummorum, quô plus hisce admiscetur materiæ, quæ facilè haberi potest.

§. 43. Atq; hæc omnino præcipuè causa esse videtur, cur elapso novissimè seculo, & inprimis à 30. retro annis & quod excedit, tantopere excreverint rerum precia; quod & firmatur in *R. I. 1570. §. 121.* ibi: welches dann auch nicht die geringste Ursach der beharrlichen Steigerung in allen victualien und commercien: cùm enim tum magna ærosorum nummorum vis

vis inundaret prope Germaniam, è re visum fuit pluribus Imperii Statibus vel circulis, ut frenum abusui illi injiceretur, & sisteretur ille ærosam monetam cudendi torrens, convenire inter se in certas leges, quibus admitteretur pro temporum rationibus paulò liberalior æris admixtio, quàm edicto Imperii Edictali definitum fuerat, verùm intra certum modū certosq; fines: quemadmodum ita dudum inter se convenere 5. Status Circuli Rhenensis; & in Circulo Saxonico superiore iteratæ sunt tales conventiones, novissimeq; Lipsiæ modus præscriptus est, vulgò der Leipziger Fuß. Non potuit igitur, quin, quod ita decessit nummorum precio, id rerum preciis accreverit.

§. 44. Hinc ergo patet, & planè consequens est, si legibus regni inducitur moneta, quæ quartâ saltem sui parte deficiat à bonitate sua intrinseca, hoc ipso perire omnibus, ac Principibus inprimis, dimidiam totius sortis suæ partem: primum enim & sors ipsa quartâ parte minùs valet, & omnis reditus sive ex usuris, sive proventibus publicis ac regalibus, percipiatur, uti vectigalia, census, collectæ &c. quartâ pretii parte imminuuntur; ècontrario verò, cùm id rerum ac mercium preciis accesserit, ad eas comparandas quartâ parte amplius quotannis erogandum est. Duplicis igitur quartæ detrimentum Principibus maximè infertur talis monetæ usu; unius enim quartæ jacturam facit in reditibus annuis, quos quarta parte minores percipiunt; alterius in erogationibus, quæ quartâ parte pluris sint necesse est; eoq; necessariò duarum quartarum damnum patiuntur, integrumque adeò semissem omnium cùm sortium, omnisq; reditus pecuniarum perdunt.

§. 45. Et hoc ipsum, quòd incredibile damnum inde redundet in Imperium ejusq; membra toties clamant leges Imperii *in R. J. 1566. §. 170. R. J. 1570. §. 121. R. J. 1576. §. 73.* ubi dicitur, Daß dadurch dem gemeinen Mann/ ja dem gantzen Reich unausrechliche/ unauffhörliche Schäden zugefügt werden: item: daß solchem Land-verderblichen einreissenden Ubel zuwehren &c. Loquitur autem textus de vicinorum monetis,

quæ

quæ tamen non multum distabant ab Imperiali. Quod si ergo ex eorum usu creditum fuit ineffabile damnum oriri, quid dicendum, si quartâ parte aut amplius imminuatur ejus bonitas intrinseca admixtâ materiâ viliore. Verùm est ea sæpe reip. conditio & temporum necessitas, ut cùm hæc evitari ac tolli nequeant, restringi saltem consultum videatur.

§. 46. Cæterùm nihil æquè omne auro argentoq; pretium aufferret, quàm si Alchimisticâ arte fundi ac fieri posset. Cessaret insignis illa comparandi difficultas, quæ omnem mensuram pretiumq; ac indigentiam facit; atq; ita jam ipsis, qui tantis sumtibus tantoq; labore artem invenissent, nihil profuturum esset. Ut adeò, si verendum foret, ne arte quoq; fieri aurum posset, (quod tamen verendum non videtur) nihil magis reip. interesset, quàm ut & arte & inquisitione ejus rei omnibus interdiceretur.

§. 47. Atq; ita ex hactenus dictis constat, quæ sit vera rerum mensura, verumq; adeò pretium. Verum, cum inter nummi requisita sit, ut de ejus quantitate publica fide & formâ constet, sequitur, proportionem materiæ & æstimationis, seu, ut loquuntur, bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ relinqui judicio Principis. Unde, etsi fortè tam accuratè non conveniat, veram tamen & justam mensuram esse, uti Prætor jus dicit, etsi injuriâ dicat. *l. pen. ff. de Just. & jur.* cùm ejus judicio commissum, eiq. proinde standum sit. Atq; ita in edicto Monetali, cùm lege certa quantitas nummo imponeretur, lex præmissa est, ut, prout illa edicto determinaretur, id pro justo valore esset, solle als für Wehrschafft gehalten werden *Ord. Mon. 1559. §. 1.* Verum, si tam manifesta & notabilis sit inæqualitas, ut publicè jam nummi pretium deficiat, rerumq; inde pretium surgat, atq; adeò parti damnum inde immineat, jam non tenetur eam quasi probam recipere. *l. 99. ff. de Solut.*

§. 48. Unde sequitur, in nummis regulariter non inspici bonitatem intrinsecam, quæ arbitrio & judicio Principis definitur, de quo privati disputare nequeunt, sed sufficere, si restituatur vel solvatur in eadem bonitate extrinseca; modò ne tanta sit disparitas, ut jam damnum pars passura sit *d. l. 99.* Quod latius hic & multa alia, deduci possent; verùm pro temporis & instituti modo hæc jam sufficiant.

CONSECTARIA.

1. UTi precium est mensura & æstimatio rei, ita merces nudi usus aut operæ in locatione.

2. Usura in genere est mensura & æstimatio usùs, excepto usu rei locari solitæ, cujus æstimatio merces dicitur.

3. Hinc sequitur, uti precium debet esse certum, ita & mercedem & usuram: non enim potest esse mensura & alias res metiri, quod ipsum in se certam mensuram non habet.

4. Hinc, ut precium & merces, ita & usura consistit in pecunia numerata; quippe quæ inter gentes electa est rerum omnium mensura ac æstimatio.

5. Res fungibiles, quæ in quantitate consistunt, non producunt fructum qui seorsim à rebus æstimari possit, cùm usu consumantur: per commercia hominum tamen utilitas earum, v. g. pecuniæ numeratæ, esse, & lucra inde percipi possunt, viliùs scil. emendo & cariùs vendendo &c.

6. Verùm hæc lucra & magis ex negotiatione quàm re oriuntur, & adeò varia ac incerta sunt, ut quandoque immensi inde quæstus, aliquando nulli, quin damna potiùs oriantur.

7. Et tamen hoc ipsum, quòd ex rerum harum fungibilium permutatione possit lucrum capi; est utilitas quædam, quæ ex ipsis quodam-

modo rebus quoque capi videtur; adeoque aliquid æstimabile, sed incertum & ambiguum, quanti.

8. Fiet autem æstimatio pro diuturnitate temporis, quia quò diutiùs quis ea re usus est, eò plus lucri inde percepit, vel percipere potuit.

9. Cùm autem nihil appareat, quo definiri & statui certa quantitas & æstimatio queat, hinc totum hoc relictum est arbitrio legum ac magistratùs, ut hic probabiliter & ex reip. commodo ac rationibus id definiat.

10. Frequentiùs autem obtinuit, ut usus 20. annorum æquare ipsam sortem intelligatur; quo efficitur, ut unius anni usus æstimetur quinis in singula centena: quæ in sorte pecuniæ numeratæ sunt usuræ quincunces. Hæc computatio præferenda omnibus videtur: cùm enim varient maximè cujusque anni lucra, tum in commerciorum lucris, tum in fundorum reditibus, & proinde per naturam non possit in singulos annos certa æstimatio eorum fieri, oportuit aliquam annorum seriem jungi, quæ annos steriles juxta ac uberes, & varios casus complexa, ipsas has vicissitudines quoque curriculo suo, quoties in orbem redit, metiretur. Estque numerus iste, cùm usuræ tum sortis, rotundus, ac facilis, & hodie in Imperio, uti olim in provinciis Romanis receptus,

11. Uti

11. Uti jam ſortis 100. nummorum uſus annuus æſtimatur 5. nummis; ita eâdem ratione ſortis 100. amphorarum uſus, 5. amphoris; atque ita cæterorum, quæ pondere & menſura conſtant, perinde ac eorum, quæ numero, uſus annuus vigeſima parte ſortis æſtimatur, eæque legitimæ ſunt uſuræ.

12. Unde conſtat, cur his caſibus, quoties ſors eſt rerum quæ numero, pondere, & menſurâ conſtant, uſuræ quoque in eodem genere, & non tantùm in pecunia numerata conſtitui poſſint: *l. 23. C. de Uſur.* quoniam ſcil. certior eſt menſura ejuſdem quantitatis quàm alterius: uti enim 5. aurei annui metiuntur uſum ſortis 100. aureorum, ita conſequens eſt, ut 5. amphoræ vel modii annui metiantur ſortem 100. amphorarum vel modiorum.

13. Eademque ratione ſequitur, ſi fundus locetur, cujus fructus conſtat pondere vel menſura, mercedem quoque in rebus ejuſdem generis conſtitui poſſe. *l. 8. l. 21. C. de loc. cond.* Et falluntur, qui putant, propriè eam locationem non eſſe. Hi enim ſunt caſus ſingularisſimi, quibus uſura & merces non tantùm pecuniâ numeratâ, ſed etiam, & certiùs quidem, ejuſdem generis quantitate conſtitui poteſt, & quibus adeò non tantùm pecunia numerata, ſed & magis quoque ejuſdem generis quantias certa uſus menſura eſt.

D 2 14. Quem-

14. Quemadmodum igitur ſors, quæ in quantitate conſiſtit, 20. annorum reditu æſtimatur, ita ad eundem modum, ſi fundi pretium ad easdem rationes exigatur, & 20. annorum reditu conſtituatur, erit illud verum ac legale ejus pretium. *arg. l. 3. §. fin. ff. Ad L. Falc.* De quo Dn. Præſ. *in Hypomn. feud. t. 6. §. 30. 31. & in Diſſ. de Adoh.*

15. Plurimum quoq; precio rerum detrahit poſſeſſionis vel uſus incertum: longè enim magis deſiderant homines ea, quorum certa, quàm quorum incerta poſſeſſio: eoque imminuitur maximè indigentia, cùm pauci cupiunt.

16. Et ſpes & periculum ſeu alea quoq; æſtimari poſſunt. Menſura eorum eſt ipſius boni ſperati, vel damni quod metuitur, precium, verùm cui detrahitur plurimum pro modo incerti.

17. Uſusfructus æſtimatur ex ætate fructuarii; non enim ſexagenarius tantum fructuum percepturus creditur, quàm anniculus. Lege igitur definitum eſt, ut ſummum precium ſit 30. annorum reditus. Si verò fructuarius major ſit 30. annis, tot anni decedunt precio, quod accedunt ætati poſt trigeſimum. *L. 68. pr. ff. ad L. Falc.*

18. Denique non dubitamus, etiam tum, cùm nummus nondum eſſet, emtiones tamen conſenſu conſtitiſſe, permutationes re.

Quæ ſi pro merito omnia tractanda eſſent, nullus diſputationi modus foret.